

Fotografije iz
zbirke Kabineta
slovenske fotografije

Josip Kunaver

Bohinjsko jezero

Fotoamater, planinec in jamar Josip Kunaver je bil rojen leta 1882 v Ljubljani. Zaposlen je bil kot magistratni uradnik.

Leta 1906 je postal član planinske družine Dren, ki velja za prvo slovensko alpinistično društvo. Najpomembnejši *drenovci* so bili mladi planinci Rudolf Badjura, Bogumil Brinšek, prof. Josip Cerk, Josip Kunaver, Ivan Kovač, Pavel Kunaver, Ivan Michler, Ivan Tavčar in Srečko Vizjak. Gojili so hojo, plezanje in smučanje v gorah. Ukvarjali so se tudi z jamarstvom in fotografijo. Na fotografskem področju je izstopal neformalni vodja *drenovcev* Bogumil Brinšek (1884–1914), ki je za fotografijo navdušil tudi Josipa Kunaverja in Kunaverjevega bratranca Ivana Tavčarja (1889–1966).¹ Rudolf Badjura (1881–1963) je bil pionir in organizator modernega smučarskega športa in pisec planinskih vodnikov.² Profesor geografije Josip Cerk (1881–1912) je vodil raziskovanja kraškega podzemnega sveta. Na njegovo pobudo so se *drenovci* pridružili Društvu za raziskovanje jam. Po Cerkovi tragični smrti na Stolu, Brinškovi smrti na srbski fronti in odhodu raziskovalca jamskega sveta dr. Karla Picka v Češkoslovaško je prijateljska družba razpadla.³

Josip Kunaver je obvladal pigmentiranje in gumijev postopek. Na VI. umetniški razstavi, na kateri se je devet članov ljubljanskega Kluba slovenskih amater-fotografov⁴ s 138 fotografijami predstavilo v posebni sobi v Jakopičevem paviljonu (1911), je Josip Kunaver sodeloval kar s 41 fotografijami (39 v pigmentu). Prevladovali so gorski motivi.

Fotografije je objavljali v *Planinskem vestniku* in *Domu in svetu* (1910, št. 2). S fotografijami je mdr. opremil članke Rudolfa Badjure in svojega mlajšega brata Pavleta Kunaverja.⁵ Njegove fotografije so bile objavljene tudi v vodniku *Na Triglav*, ki ga je leta 1913 izdal Rudolf Badjura, kasneje še v mnogih knjigah.

Ukvarjal se je tudi s stereo fotografijo. Ohranjeni so Kunaverjevi stereoposnetki iz leta 1912.⁶

Josip Kunaver je deloval tudi v fotografski sekciji pri Slovenskem planinskem društvu.⁴ Leta 1921 je sodeloval na razstavi planinskih motivov, ki jo je v Jakopičevem paviljonu pripravilo Slovensko planinsko društvo. Razstav-

ljali so slikarja Makso Koželj iz Kamnika in Valentin Hodnik iz Bohinja, ing. Tomicelj iz Rakeka ter fotografa prof. Janko Ravnik in Josip Kunaver. Na ogled so bile tudi fotografije pokojnega Bogomila Brniška. *Planinski vestnik* je poudaril, da sta med razstavljavci vrhunsko tehnično spretnost pokazala ravno Brinšek in Kunaver. »Slike gos. Kunaverja pri mlinu, dalje zimska idila naravnost presenetljivo gledalca, da je mogoče fotografsko predočiti vse to tako naravno.«⁸

Fotografiral je s fotoaparatom znamke Voigtländer. Nekaj let pred drugo svetovno vojno je nabavil zrcalno refleksno kamero Refleks Korelle za filme 6 x 9 cm. Za lastno veselje je fotografiral na format 6 x 6 cm.⁹

Josip Kunaver je umrl leta 1967 v Ljubljani.

- 1 Po: Pavel Kunaver, »Drenovci«, *Moje steze*, Maribor 1979, str. 44.
- 2 Drenovci so začeli pozimi 1910 smučati na Veliki planini, Krvavcu in Kriški planini. Nov način premagovanja zimskih tur so med mladino reklamirali s pomočjo fotografij (po: Pavel Kunaver, *Brezna in vrhovi*, Maribor 1974, str. 35).
- 3 Po: Pavel Kunaver, »Sence davnih dni«, *Planinski vestnik*, 1960, št. 1, str. 346.
- 4 *Klub slovenskih amater-fotografov* je bil ustanovljen januarja 1911 v Ljubljani. Večina njegovih ustanoviteljev je delovala v fotografskem odseku pri Slovenskem planinskem društvu. Josip Kunaver je leta 1911 začel opravljati naloge društvenega gospodarja v klubu. Predsednik kluba je postal Fran Vesel, namestnik dr. Josip Cerk, tajnik Karol Čadež, namestnik Ivan Tavčar, blagajnik Josip Kramar, odbornika Bogumil Brinšek in Rudolf Badjura (po: »Klub slov. amater-fotografov v Ljubljani«, *Gorenjec*, 1911, št. 5).
- 5 Rudolf Badjura, »Pot čez Veliko Planino v Bistrični Konec nad Kamnikom«, *Dom in svet*, 1909, št. 10, str. 465–468.
Pavel Kunaver, »Delovanje 'Društva za raziskovanje podzemskih jam v Ljubljani' 1912 (Poročilo Dolenjske sekcije)«, *Planinski vestnik*, 1913, št. 6, str. 122–124.
Pavel Kunaver, »Petindvajsetletnica smučanje v Sloveniji«, *Planinski vestnik*, 1936, št. 1, str. 2–6.
- 6 Po: Mirko Kambič, »Stereo fotografija«, *150 let fotografije na Slovenskem*, Mestna galerija in Arhitekturni muzej Ljubljana, katalog razstave, 1989.
- 7 Odsek oziroma sekcija fotografov amaterjev pri SPD je bil ustanovljen konec leta 1897. Prva razstava planinskih fotografij je bila leta 1898, sledile so še druge. Leta 1909 je glasilo SPD *Planinski vestnik* začelo objavljati fotografije kot umetniško prilogo na kvalitetnejšem papirju.
- 8 Po: »Razstava planinskih slik«, *Planinski vestnik*, št. 6–7, str. 144.
- 9 Po: Roman Kunaver, »Fotografska dejavnost Josipa Kunaverja«, tipkopis (nedatirano).

Fotografske razglednice

Josip Kunaver je po prvi svetovni vojni mnogo fotografij izdal v obliki izvornih fotografskih razglednic, t. j. fotografsko razmnoženih razglednic. Fotografske razglednice so pravzaprav kontaktne kopije negativov na steklenih ploščah (srebrobromidne fotografije, 9 x 14 cm).

Prevladujejo gorski, pokrajinski in vedutni motivi. Včasih je motive za razglednice fotografiral tudi po naročilu. Za to dejavnost je od leta 1933 imel dovoljenje za dopolnilno obrt.¹⁰

Fotografske plošče je razvijal in izdeloval razglednice v provizoričnem laboratoriju (4 x 4 m) v hiši, ki jo je zgradil v Rožni dolini. Tu je s pomočjo preproste naprave za povečevanje (leseno ogrodje – stojalo za kamero in zaslon za fotopapir, močen vir svetlobe) lahko izdeloval tudi fotografske povečave do velikosti 80 x 60 cm.

Kabinet slovenske fotografije hrani del fotografske zapuščine Josipa Kunaverja, ki ga je poklonil inž. Roman Kunaver, sin Josipa Kunaverja.

- 15 originalnih fotografskih povečav.
- 247 steklenih plošč-negativov formata 10 x 15 cm v sedmih škatlah in sedmih zavitkih.
- 18 škatel, v katerih je 1526 fotografskih razglednic v črno-beli tehniki (9 x 14 cm). Razglednice v sivih ali sivorjavih tonih so dobro ohranjene.

Josip Kunaver je fotografske razglednice shranil v škatlah za fotografski papir. Uporabljal je fotografski papir firme Mimosa A. G. iz Dresdna.¹¹

Škatle z razglednicami

1	Kamniška Bistrica	116 razglednic
2	Krvavec, Cojzova koča, Velika planina	110 razglednic
3	Stol, Golica in nekaj vojaških motivov (najbrž Bosna in Albanija)	133 razglednic
4	Kranj, Kamnik, Radovljica, Škofja Loka	16 razglednic
6	Savinjska in Logarska dolina, Okrešelj, Korošica, Celje, Češka koča	138 razglednic
7	Bohinj	83 razglednic
8	Vršič	106 razglednic
9	Bled, Črna prst	54 razglednic
10	Jezersko, Kokra	36 razglednic
11	Triglavsko jezera, Vodnikova koča	38 razglednic
12	Triglav	58 razglednic
13	Vrata	57 razglednic
14	Ljubljana	92 razglednic
15	Razni planinski motivi	54 razglednic
16	Kamniške Alpe	49 razglednic
17	Razni motivi	81 razglednic
18	Dalmacija	48 razglednic
Brez št.	Planinsko cvetje	25 razglednic

Škatle z zaporedno številko 5 ni. V fotografski zbirki Josipa Kunaverja v KSF je poleg naštetih motivnih sklopov tudi 232 fotografskih razglednic, ki niso vložene v škatle.

Zamrznjeni slap Peričnik v Vratih (objavljena v *Ilustriranem Slovcu*, 1929, št. 7)

Reševalna ekspedicija na ledeniku pod Skuto (objavljena v *Planinskem vestniku*, 1913, št. 8)

Na vrhu Prisojnika (Pogled na Triglav), objavljena v *Planinskem vestniku*, 1912, št. 8

Velika Planina pod snegom (objavljena v *Planinskem vestniku*, 1913, št. 1)

Na Krizki planini, 1910

Žrelo »Široke jame« na Plehu (objavljena v *Planinskem vestniku*, 1913, št. 6)

Velika Planina (objavljena v *Planinskem vestniku*, 1936, št. 1)

Škatle s steklenimi ploščami

Smučanje	10 steklenih plošč
Vrata, Peričnik	9 steklenih plošč
Kamniška planina	15 steklenih plošč
Bistrica	11 steklenih plošč
Ljubljana	14 steklenih plošč
Ljubljana	16 steklenih plošč
Razno	10 steklenih plošč

Fotografije so najbrž nastale v časovnem obdobju od okrog 1910¹² do okrog 1940. Med fotografskimi razglednicami so namreč tudi motivi, ki jih je Josip Kunaver objavljaval v *Planinskem vestniku*. Med njimi je na primer fotografija »Velika Planina pod snegom«, (1. številka *Planinskega vestnika* iz leta 1913), ki velja za prvo objavljeno fotografijo smučarja v zimski pokrajini nasploh.¹³ Nekatere fotografije je mogoče datirati s pomočjo na njih zajetih planinskih domov in drugih stavbnih objektov in spomenikov.

Leta 1924 je osrednji odbor Slovenskega planinskega društva objavil v *Planinskem vestniku* notico, s katero je člane društva obvestil, da ima na zalogi »krasne fotografske serije planinskih slik iz Julijskih Alp, Karavank in Kamniških planin«. Deset fotografij je bilo v pisarni SPD mogoče dobiti za 30 dinarjev. Iz nadaljevanja notice izvemo, da gre za Kunaverjeve fotografske razglednice: »Celotne serije, 100 fotografskih plan. slik za 200 Din napravi g. amateur fotograf Jos. Kunaver, ako se priglasi vsaj 50 odjemalcev na naslov pisarne SPD v Ljubljani. – Slike v obliki razglednic so priznane krasni posnetki naših planin; priporočamo jih kar najtopleje vsem turistom in sploh vsem ljubiteljem naših gorá.«¹⁴

Med planinskimi motivi prevladujejo panoramski pogledi na gore. Kunaver je pogosto v ospredje gorskih motivov postavljala drobno človeško figuro. S tem motivnim pristopom, ki izvira iz romantičnega slikarstva, je poudarjal mogočnost gorskega sveta.

Gorske in druge motive je pogosto fotografiral v protisvetlobi. Z difuzijo svetlobnih žarkov je okrepil razpoložensko noto motivike. Poseben sklop tvorijo nočne vedute Ljubljane, osvetljene z električno osvetlavo, ki jih lahko povežemo tudi s Kunaverjevim poklicnim delovanjem na področju elektrifikacije Ljubljane.

Damir Globočnik

¹⁰ Po: Roman Kunaver, »Fotografska dejavnost Josipa Kunaverja«, tipkopis (nedatirano).

¹¹ Firma, ki je izdelovala fotografski papir, je bila ustanovljena leta 1893 v Kölnu. Leta 1904 se je preselila v Dresden. Od leta 1913 se je imenovala Mimosa A.G.

¹² Josip Kunaver je motive za razglednice prvič prispeval že leta 1911 kot član Kluba slovenskih amater-fotografov.

¹³ Brata Josip in Pavel Kunaver sta leta 1911 priredila v Idriji skioptično predavanje (predavanje z diapozitivi), na katerem sta opisala svojo turo iz Strahovice na zasneženo Veliko Planino.

¹⁴ Po: »Planinske slike«, *Planinski vestnik*, 1924, št. 3, str. 71.

Velika Planina

Ob alarmu (Krekov trg v Ljubljani), 10. 7. 1944

Lovska koč v Kamniški Bistrici

Ljubljana ponoči

Ing. Roman Kunaver je zapisal, da je njegov oče fotografiral s fotokamero znamke Voigtländer, ki je imela objektiv Compur z nastavljenim časom. »Kamera je uporabljala fotoplošče v kasetah. Kamera je bila opremljena z mehonom, briljantnim iskalom in žičnim sprožilcem. Zaradi teže kamere je uporabljal stativ, na katerega je bila kamera pritrjena. Ostrino je nastavljal s premikanjem objektiva in izostrenje opazoval na medlici, posebni motni plošči. Po izostritvi je medlico zamenjal s stekleno fotoploščo – negativom. Fotoplošče so bile vložene v kovinske kasete.

Čas osvetlitve je nastavljal po občutku, kasneje pa s pomočjo električnega svetlomera. Zaslonko je sprožil z žičnim sprožilcem, ki je bil montiran na ohišju mehanizma zaslonke. V primeru skupinskih posnetkov je na žični sprožilec montiral urni mehanizem (nastavljiv čas), ki je sprožil zaslonko v nastavljenem času.

Komplet fotografskih potrebščin je vseboval:

- fotoaparat Voigtländer, teža ok. 1 kg
- set 12 kosov fotografskih plošč 9 x 12 cm v kovinskih kasetah, teža ok. 1,2 kg

- stativ, zložljiv, višina 1,7 m., teža ok. 1 kg
 - dodatki: usnjena zaščitna torbica, dodatne leče, medlica, samosprožilec, teža ok. 0,8 kg
- Gornik fotograf je moral poleg nahrbtnika s hrano in obleko (za nekaj dni) prenašati še ok. 4 kg fotografske opreme.«

»Za izdelavo fotografij – razglednic (format 9 x 12 cm) je uporabljal posebno osvetlitveno komoro s časovnim stikalom. Osvetlitveno komoro in časovno stikalo za nastavitev časa osvetlitve je konstruiral in izdelal sam.

Po razvitju in fiksiranju osvetljenega fotopapirja – razglednice, je te sušil v za ta namen narejenem stojalu z ventilatorjem. Ko so bile razglednice suhe, so dobile na zadnji strani napis kraja oziroma motiva. Napis je bil odtisnjen s tiskarskim strojem. Pri izdelavi razglednic mu je zelo pomagala njegova žena Marija, moja mama. Spomnim se, da sta delala tudi pozno v noč.«

ing. Roman Kunaver

Avtorja besedila: ddr. Damir Globočnik, ing. Roman Kunaver
Izbor fotografij: ddr. Damir Globočnik
Fotografije so iz zbirke Kabineta slovenske fotografije pri Gorenjskem muzeju
Grafično oblikovanje in oblikovanje razstave: Barbara Bogataj Kokalj, Studio Aleja d. o. o.

Tisk: Medium d. o. o.

Izdal: Gorenjski muzej, zanj Marija Ogrin

Naklada: 700 izvodov

Kranj, september 2013

www.gorenjski-muzej.si

Pripravljeno ob 60-letnici Gorenjskega muzeja. Izdajo publikacije in razstavo so omogočili Mestna občina Kranj in Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

GORENJSKI
MUZEJ

MESTNA OBČINA KRANJ

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO